

RZECZNIK PRAW DZIECKA
Monika Horna-Cieślak

Warszawa, 04 kwietnia 2026 r.

BRPD.401.1.2026.JG

(w odpowiedzi należy podać ten znak sprawy)

Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Ministra Edukacji

Szanowna Pani
Jolanta Sobierańska-Grenda
Ministra Zdrowia

Szanowny Pan
Waldemar Żurek
Minister Sprawiedliwości

Szanowni Państwo Ministrowie,

Rzecznik Praw Dziecka, wykonując ustawowe zadania, działając na podstawie art. 3 ust. 4 oraz art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000r. o Rzeczniku Praw Dziecka¹, zwraca się do Państwa, z uprzejmą prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w zakresie ochrony dzieci z niepełnosprawnościami, w szczególności w spektrum autyzmu, przed przemocą oraz w celu uregulowania prawnego zasad reagowania w sytuacjach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia dziecka na terenie placówek oświatowych.

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 292

Do Rzecznika Praw Dziecka, od wielu miesięcy napływają sygnały dotyczące niewłaściwych praktyk stosowanych wobec dzieci z niepełnosprawnościami w szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych. Zgłoszenia te obejmują m.in. stosowanie fizycznych form unieruchamiania, tzw. „holdingu”, docisku oraz izolowania dzieci pod pretekstem udowodnionej naukowo metody terapeutycznej, jak i przedmiot interwencji służb, które wobec braku procedur w systemie oświaty jak i braku świadomości na temat spektrum autyzmu, bywają podejmowane w sposób nieadekwatny, co zdaniem Rzecznika jest działaniem w pełni pozbawionym podstawy prawnej.

Niepokojący przypadek został ujawniony w materiale Radia TOK FM z 30 stycznia 2026r. dotyczącym 15-letniego chłopca z autyzmem z Kujawsko-Pomorskiego, zakutego w kajdanki przez policję. Jak poinformowano, funkcjonariusze pojawili się po wezwaniu szkoły, zakuli chłopca z rękami trzymanymi z tyłu, ignorując prośby rodziny o natychmiastowe zdjęcie kajdanek, a całe zdarzenie zostało zarejestrowane przez bliskich. Matka chłopca wskazuje, że jej syn – dotąd pogodny i spokojny, po incydencie przeżył silny stres, a następnego dnia odmówił powrotu do szkoły. Nastolatek, według relacji lekarzy, trafił następnie do szpitala psychiatrycznego². Jest to przykład dramatycznych konsekwencji braku systemowych regulacji i braku adekwatnych wytycznych dla szkół i służb interweniujących u dzieci neuroatypowych.

Brak standardów ochrony dzieci z niepełnosprawnościami został potwierdzony i był również przedmiotem działań Rzecznika Praw Obywatelskich w 2025 roku, który wskazał, że szkoły nie dysponują procedurami i praktykami adekwatnymi do potrzeb tej grupy uczniów, co prowadzi do niewłaściwej komunikacji, kumulacji napięcia i błędnego zinterpretowania zachowań wynikających z przeciążenia sensorycznego³, a nawet z nierealizacji zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Ministerstwo Edukacji Narodowej w

² Zob. A. Gmiterek-Zabłocka, „Potraktowano go jak przestępcę”. Chłopiec z autyzmem zakuty w kajdanki, Radio TOK FM, 30.01.2026r. (dostęp 23.02.2026r.)

<https://www.tokfm.pl/ludzie/potraktowano-go-jak-przestepce-chlopiec-z-autyzmem-zakuty-w-kajdanki>

³ Zob. Wystąpienie RPO z dnia 06.05.2025 r. znak: XI.7036.23.2025

https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2025-05/Do_MEN_szkoly_dzieci_ozn_standardy_ochrony_6_05_2025.pdf

odpowiedzi na wystąpienie RPO zapowiedziało zobowiązanie kuratorów oświaty do kontroli wdrażania standardów⁴, jednak nie zniwelowało to luki legislacyjnej.

Należy zauważyć iż te ustalenia są spójne z wynikami pracy Zespołu ds. Ochrony Dzieci z Niepełnosprawnościami przed Przemocą, który powołałam w grudniu 2024r. w odpowiedzi na podnoszoną przez stronę społeczną problematykę wskazującą na udokumentowane przypadki stosowania przemocy instytucjonalnej wobec dzieci neuroatypowych. Zespół składający się z ekspertów w dziedzinach pedagogiki, psychologii, medycyny, prawa, a także w jego skład wchodzący aktywiści działający na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin stwierdził brak jednolitych procedur, brak przygotowania kadry oraz praktyki uzyskiwania od rodziców i opiekunów prawnych nieformalnych, blankietowych „zgód” na stosowanie siły wobec ucznia.

Brak ram prawnych w tym obszarze został jednoznacznie opisany w najnowszym artykule naukowym dr hab. prof. APS Błażeja Kmiecika z 2023r., w którym autor wskazuje, że **w polskim prawie nie istnieje żaden przepis dopuszczający stosowanie przymusu bezpośredniego przez szkoły**, nawet gdy dziecko realnie stwarza zagrożenie dla siebie lub innych. Autor opisuje również mechanizmy agresji i (auto)agresji u dzieci i młodzieży w spektrum autyzmu, wynikające z przeciążenia sensorycznego, lęku oraz trudności w regulacji emocji, które wymagają niezwłocznej i profesjonalnej interwencji⁵. Jediną ustawą regulującą stosowanie przymusu bezpośredniego jest art. 18 Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego⁶, który dopuszcza podanie leków, unieruchomienie, izolację i przytrzymywanie wyłącznie w placówkach medycznych, przez lekarza lub pielęgniarkę, na

⁴ Ibidem 2, zob. Odpowiedź MEN z dnia 13.06.2025r. znak: DWP-WWO.4017.115.2025.KKR
https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2025-06/Odpowiedz_MEN_szkoly_dzieci_ozn_standardy_ochrony_13_06_2025.pdf

⁵ B. Kmeciak. Możliwość stosowania przymusu bezpośredniego wobec dzieci z zaburzeniami rozwojowymi ze spektrum autyzmu w placówkach oświatowych – refleksja w kierunku zmiany „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka, 2023, t. 22, nr 1, s. 120-128
<https://dzieckokrzywdzone.fdds.pl/index.php/DK/article/download/867/712>

⁶ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 917).

szczególnych zasadach dokumentowania i nadzoru⁷, a żadne z tych mechanizmów nie ma zastosowania do szkół.

Jednocześnie jako Rzeczniczka Praw Dziecka, apeluję o wprowadzenie art. 157b Kodeksu Karnego, który penalizuje nielegalne stosowanie przymusu bezpośredniego wobec osób z niepełnosprawnościami na terenie placówek oświatowych i terapeutycznych oraz odpowiedzialność za zaniechanie nadzorcze. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka, wprowadzenie sankcji bez równoczesnego stworzenia narzędzi interwencji dla nauczycieli tworzy stan zagrożenia bezpieczeństwa dziecka oraz ryzyko odpowiedzialności karnej dla osób prawnie zobowiązanych do jego ochrony⁸.

Mając na uwadze te ustalenia oraz analizę zdarzeń, w tym ostatniego incydentu nagłośnionego przez media, w którym dziecko z autyzmem zostało potraktowane analogicznie jak osoba podejrzana o przestępstwo i skute w kajdanki na terenie szkoły, wnoszę jak na wstępie o niezwłoczne podjęcie inicjatywy ustawodawczej obejmującej:

- Uregulowanie zasad interwencji w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia dziecka w placówkach oświatowych;
- Ustanowienie ogólnokrajowego standardu ochrony dzieci z niepełnosprawnością przed przemocą, z jasnymi zasadami komunikacji, deeskalacji, wsparcia sensorycznego i zakazem stosowania siły fizycznej;
- Wprowadzenie obowiązkowych szkoleń dla kadr pedagogicznych z udziałem samych zainteresowanych;
- Zobowiązanie kuratorów oświaty do monitorowania i raportowania realizacji standardów i poinformowanie Rzecznika Praw Dziecka o zajęтым stanowisku.

⁷ Zob. Posiedzenie Komisji Ekspertów ds. Zdrowia przy RPO nt. trudności osób z autyzmem, autoagresją oraz doświadczających terapii typu holding z dnia 11.10.2023r.

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/krpo-posiedzenie-ke-zdrowia-11-pazdziernika-autyzm-autoagresja-holding>

⁸ Ibidem 5

- włączenie Zespołu ds. Ochrony Dzieci z Niepełnosprawnościami przed Przemocą przy Rzeczniku Praw Dziecka do prac legislacyjnych jako ciała eksperckiego.

Należy przy tym podkreślić iż brak reakcji ustawodawcy naraża dzieci i młodzież na przemoc, a nauczycieli na odpowiedzialność karną za działania lub zaniechania podejmowane w warunkach skrajnego braku regulacji prawnych. Wprowadzenie adekwatnych przepisów jest konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa godności i ochrony praw najbardziej wrażliwej grupy uczniów.

Z wyrazami szacunku

Monika Horna-Cieślak

Rzecznik Praw Dziecka

/wydane w postaci elektronicznej i podpisane
kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Do wiadomości:

1. **Szanowni Państwo**

Kuratorzy Oświaty (wszystkie województwa)

2. **Szanowny Pan**

prof. Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

3. **Szanowny Pan**

Bartłomiej Chmielowiec

Rzecznik Praw Pacjenta

4. **Szanowny Pan**

Andrzej Suchenek

Dyrektor Ośrodka Rozwoju Edukacji

5. Szanowny Pan

nadinsp. Marek Boroń

Komendant Główny Policji

6. Szanowny Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Przewodniczący senackiej Komisji Ustawodawczej